



EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 11.12.2006
COM(2006) 780 galīgā redakcija

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

SAPARD GADA ZIŅOJUMS — 2005. gads

{SEC(2006) 1628}

1. IEVADS

Sākot ar 2000. gadu, ES pastiprināja pirmsiestāšanās atbalstu lauku attīstībai desmit Austrumeiropas un Centrāleiropas kandidātvalstīm, izveidojot *Sapard*, īpašo pievienošanās programmu lauksaimniecības un lauku attīstībai. Tās īstenošanai tika izvēlēta īpaša pieeja — kandidātvalstu iestādes uzņēmās visu atbildību ar pilnībā „decentralizētu vadību”, tādējādi veicinot *Sapard* īstenošanu. Viens no mērķiem ir īstenot daudzus maza mēroga lauku attīstības projektus, un otrs — izveidot struktūras, kas pēc iestāšanās būtu spējīgas piemērot *acquis communautaire*. Sīka informācija par *Sapard* ieviešanas un vadības sistēmām ir pieejama 2000. gada ziņojumā.

2. IEVIEŠANAS GALVENIE REZULTĀTI¹

Laikā no 2000. gada līdz 2005. gadam saņēmējām valstīm kopumā tika piešķirti 2663,9 miljoni euro lauku un lauksaimniecības nozaru pilnveidošanai, no kuriem 1334,2 miljoni euro tika piešķirti jaunajām dalībvalstīm ar tiesībām uz *Sapard* finansējumu² un 1329,7 miljoni euro — Bulgārijai (BG) un Rumānijai (RO). Šajā laikā saņēmējiem faktiski tika izmaksāti 1803,0 miljoni euro³, kas ir 94,4 % no kopējās 2000.–2003. gada finansēšanas nolīgumu (AFAs) piešķirtās summas jaunajām dalībvalstīm un 40,9 % no 2000.–2005. gada finansēšanas nolīgumu summas Bulgārijai un Rumānijai.

2005. gadā Eiropas Komisija (EK) piešķīra 250,3 miljonus euro Bulgārijai un Rumānijai un visām saņēmējvalstīm kopā izmaksāja 811,9 miljonus euro, no kuriem 557,5 miljonus euro — jaunajām dalībvalstīm un 254,4 miljonus euro — Bulgārijai un Rumānijai. 2005. gadā veiktie maksājumi ir 82 % no visiem 2000.–2004. gadā veiktajiem maksājumiem. Tas norāda uz ievērojami lielāku ES fondu izmantošanu un galvenokārt iespējams tādēļ, ka visas jaunās dalībvalstis, izņemot Latviju un Ungāriju, ir sasniegušas 95 % robežu, kad EK pārstāj izmaksāt atlīdzināšanas maksājumus līdz var izmaksāt galīgo atlikumu. Latvija (94,6 %) un Ungārija (91,3 %) bija tuvu šim rādītājam.

2005. gadā jaunās dalībvalstis turpināja izmantot *Sapard* noslēgto līgumu līdzekļus. 2005. gada beigās tikai Čehija bija oficiāli pabeigusi *Sapard* līdzekļu izmantošanu un iesniegusi galīgā maksājuma pieprasījumu, lai programmu varētu pabeigt 2006. gadā.

Visās jaunajās dalībvalstīs saņēmējiem piešķirtie līdzekļi ievērojami pārsniedza *Sapard* pieejamos līdzekļus. Tika iesniegti vairāk nekā 34 000 projektu par Kopienas ieguldīto summu vairāk nekā 1492 miljoni euro.

Tādēļ jaunās dalībvalstis varēja ātri sākt ieviest pēcpievienošanās lauku attīstības programmas.

¹ Skatīt A pielikumu.

² Čehija (CZ), Igaunija (EE), Ungārija (HU), Latvija (LV), Lietuva (LT), Polija (PL), Slovākija (SK), Slovēnija (SI).

³ Priekšfinansējums un atlīdzināšanas maksājumi.

2005. gada beigās kopējā *Sapard* programmai iztērētā valsts fondu summa bija 2334,9 miljoni euro⁴. Liela daļa *Sapard* programmas investīciju nes ienākumus, un valsts daļa tajos ir līdz 50 %. Vispārējais *Sapard* programmas atbalsts (kopējās kompensējamās izmaksas) investīcijās un sniegtajos pakalpojumos sasniedz 4287,1 miljonus euro. Attiecīgi katrs Kopienas ieguldītais euro *Sapard* programmā dod kopējo ieguldījumu 2,4 euro.

3. MĒRĶU SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS⁵

Tagad, kad *Sapard* īstenošana jaunajās dalībvalstīs tuvojas nobeigumam, var izvērtēt valstu programmu vispārējo ietekmi.

Ziņojumā galvenā uzmanība tiek pievērsta programmas īstenošanas rezultātiem salīdzinājumā ar *Sapard* mērķiem. Tādējādi tiek novērtēta zemnieku saimniecībām un pārtikas rūpniecībai domāto investīciju pasākumu īstenošana, kas jo īpaši ir ieguldījums ES normatīvu sasniegšanā. Tādējādi tiek novērtēti arī divi pārējie investīciju pasākumi ekonomiskās darbības diversifikācijai un lauku infrastruktūrai, kas jo īpaši ir ieguldījums lauku rajonu ekonomiskajā attīstībā un darbavietu radīšanā. Ar četriem pasākumiem ir aptverti 93 % *Sapard* piešķirto līdzekļu⁶.

Horizontālo vērtējumu, pamatojoties uz visiem *Sapard* programmās noteiktajiem rādītājiem, veiks 8 jauno dalībvalstu programmas gala novērtējumam.

Attiecībā uz Bulgāriju un Rumāniju ziņojumā uzmanība būs veltīta galvenokārt sekmēm 2005. gadā.

3.1. Jaunās dalībvalstis

Jau 2004. gada beigās visas astoņas jaunās dalībvalstis bija spējušas pilnībā noslēgt līgumus par piešķirtajiem ES fondiem un sagatavot virkni projektu ar tiesībām uz finansējumu saskaņā ar pēcpievienšanās programmām.

Investīcijas zemnieku saimniecībās un pārtikas rūpniecībā, kas ir vissvarīgākās nozares *acquis* normatīvu pārņemšanai, ir 53 % no kopējiem *Sapard* piešķirtajiem līdzekļiem jaunajām dalībvalstīm, no kuriem 24 % tika iztērēti zemnieku saimniecībām un 29 % — pārtikas rūpniecībai.

Saskaņā ar pasākumiem par investīcijām zemnieku saimniecībās dzīvnieku audzēšanas un produktu ražošanas daļa ir sasniegusi 41 % no kopējās summas, par kuru ir noslēgti līgumi 8 jaunajās dalībvalstīs. Investīcijas vīna, augļu un dārzeņu nozarē ir lielā mērā saistītas ar *acquis* normatīvu pārņemšanu. Šajās nozarēs ieguldīti aptuveni 10 % no kopējām investīcijām šim pasākumam.

Tajā pašā laikā investīciju daļa lauku kultūru nozarē ir 17 %. Dažās valstīs lauku nozare ieņem nozīmīgu vietu lauksaimniecības produktu ražošanā; relatīvi augsto investīciju koncentrēšanu lauku nozarē daļēji rada arī ekonomiskās grūtības dzīvnieku audzēšanas un produktu ražošanas nozarē, kas papildus lauku kredītu līdzekļu trūkim izraisa zemāku aktivitāti dzīvnieku audzēšanas nozarē un attiecīgi augstāku palīdzības daļu lauku nozarē.

⁴ Ieskaitot valstu līdzfinansējumu un jauno dalībvalstu maksājumus virs 95 % robežas.

⁵ B un C pielikumā ir iekļauts horizontālais pārskats.

⁶ C pielikuma 1. punkts.

Tāda situācija bija, piemēram, 3 Baltijas valstīs, kur investīcijas lauku nozarē bija attiecīgi 45 % Latvijā, 47 % Lietuvā un 70 % Igaunijā.

Attiecībā uz investīcijām pārtikas pārstrādē un tirdzniecībā, gaļas produktu, piena un piena produktu jomā abas no *acquis* viedokļa svarīgākās nozares ir sasniegušas 52 % un 21 %. Uzraudzības dati liecina, ka investīciju lielākā daļa ir investīcijas *acquis* normatīvu pārņemšanai. Piemēram, lielākajā *Sapard* saņēmējvalstī Polijā investīcijas ES sanitāro un veterināro normatīvu pielāgošanai ir 87 % no kopējām investīcijām gaļas produktu nozarē un 72 % no investīcijām piena produktu nozarē⁷.

Atsevišķās valstīs vērā ņemamas investīcijas bija arī pārstrādes pirmajā stadijā, kvalitātes kontroļu veikšanā un uzlabošanā. Piemēram, Čehijā investīcijas kvalitātes kontroļu struktūru uzlabošanai pārstrādes rūpnīcās sasniedza 23 miljonus euro, no kuriem 99 % tika izmantoti pārtikas paškontroles sistēmu (*HACCP*) ieviešanai gaļas un piena uzņēmumos.

Šie rezultāti liek domāt, ka investīcijas šiem diviem pasākumiem ir devušas ieguldījumu *Sapard* mērķu sasniegšanā.

Investīcijas lauku infrastruktūrā un ekonomiskās darbības diversifikācijā ir 40 % no kopējiem *Sapard* piešķirtajiem līdzekļiem jaunajām dalībvalstīm, no kuriem 32 % tika piešķirti investīcijām lauku infrastruktūrā un 9 % — investīcijām ekonomiskās darbības diversifikācijā.

Galvenās investīcijas lauku infrastruktūrā bija atkritumu apsaimniekošanā (39 %), ūdens piegādē (19 %) un vietējās pieejas ceļu būvniecībā (35 %). Relatīvi augstais investīciju līmenis lauku infrastruktūrā galvenokārt ir to augstā līmeņa dēļ Polijā (47 %), turpretim citas jaunās dalībvalstis šim pasākumam ir piešķirušas ievērojami mazākus līdzekļus.

Attiecībā uz ekonomiskās darbības diversifikāciju lauku rajonos galvenā investīciju nozare ir bijis lauku tūrisms (27 %), turpretim investīcijas pamatpakalpojumu veidošanai ir 11 % no šim pasākumam piešķirtajiem līdzekļiem jaunajās dalībvalstīs.

Investīcijas šiem diviem pasākumiem ir uzlabojušas pamatinfrastruktūru un atbalstījušas ekonomisko darbību ilgtspējīgu attīstību lauku rajonos.

3.2. Bulgārija⁸

2005. gadā ES saskaņā ar 2005. gada finansēšanas nolīgumu Bulgārijai piešķīra 75,1 miljonu euro. Līdz ar to kopējie ES fondu piešķirtie līdzekļi Bulgārijai saskaņā ar 2000.–2005. gada finansēšanas nolīgumiem ir 362,3 miljoni euro. Papildus EK Bulgārijai izmaksāja 67,2 miljonus euro, un 2000.–2005. gada uzkrātie ES maksājumi 31.12.2005. sasniedza 158,2 miljonus euro (43 % no pieejamajiem ES fondiem).

Līdz 31.12.2005. *Sapard* aģentūra visiem pasākumiem (izņemot agrovides un apūdeņošanas pasākumus) bija apstiprinājusi 1921 projektu par ES piešķirto summu 286,5 miljoni euro (79 % no 2000.–2005. gada finansēšanas nolīgumiem). Tomēr tā kā t. s. „ierobežota laika procedūras” projekti pagaidām ir iesaldēti, 2005. gadā tika apstiprināts tikai 1721 projekts par ES piešķirto summu 251,8 miljoni euro (70 % no ES piešķirtajiem līdzekļiem 2000.–2005. gadā)⁹. Šī aģentūras procedūra ievērojami aizkavēja programmas īstenošanu.

⁷ 2005. gada īstenošanas ziņojums Polijai.

⁸ C pielikuma 3. punkta 9. apakšpunktā ir pārskats par *Sapard* fondu sadali pasākumiem Bulgārijā.

⁹ „Ierobežoto laika procedūru”, ar kuru projektiem tika dots pagaidu apstiprinājums pirms galīgās kompensējamības pārbaudes, lai paātrinātu to ieviešanu, *Sapard* aģentūra izmantoja no 2004. gada jūlija.

Tā kā 2000.–2004. gada finansēšanas nolīgumi bija izsmēluši fondus un 2005. gada finansēšanas nolīgums tika apstiprināts relatīvi vēlu, 2005. gadā tika apstiprināti tikai 12 projekti. Attiecīgi pieteikšanās tika atlikta visiem pasākumiem, izņemot pasākumus „Arodniecības”, „Ražotāju grupu izveidošana”, „Mežsaimniecība”, „Apmežošana” un „Tehniskā palīdzība”, kuriem bija pieejami ierobežoti fondi.

Līdz 2005. gada beigām bija pabeigti 1378 projekti, kas ir 72 % no līdz tam apstiprinātajiem projektiem un no kuriem 536 projekti tika pabeigti 2005. gada laikā. EK piešķirtā summa atmaksātajās dotācijās bija 1591,1 miljoni euro, kas ir 54 % no 2000.–2004. gada finansēšanas nolīgumu summas.

Pasākumi, kam piešķirti vislielākie līdzekļi, ir „Ieguldījumi lauku saimniecībās” un „Pārstrāde un tirdzniecība” ar attiecīgi 32 % un 34 % no pieejamajiem fondiem. Visveiksmīgākais pasākums ir „Ieguldījumi lauku saimniecībās” ar 1324 apstiprinātiem projektiem par 81 % no fondu līdzekļiem. 998 no šiem projektiem ir pabeigti (391 projekts pabeigts 2005. gadā). Otrajā veiksmīgākajā pasākumā „Pārstrāde un tirdzniecība” ir apstiprināti 238 projekti (55 projekti — 2005. gadā) par 59 % no visiem pieejamajiem fondiem. Pasākumā „Ieguldījumi lauku saimniecībās” laukaugu, augļu un dārzeņu nozares aizvien vēl ieņem ļoti nozīmīgu vietu (77 %), kam pamatā ir būtiska vajadzība pēc racionalizācijas un mehanizācijas, kā arī ekonomiskās grūtības lopkopības nozarēs un vāji lauku kredītu pakalpojumi. Pasākumā „Pārstrāde un tirdzniecība” investīcijas gaļas, zivju, piena un piena produktu pārstrādē un tirdzniecībā ir 53 % no visiem apstiprinātajiem projektiem.

Noslēgto līgumu skaits ir audzis arī pasākumā „Ekonomiskās darbības diversifikācija” ar 291 apstiprināto projektu par 50 % no visas programmas laikā pieejamās summas. 190 projekti ir pabeigti (88 projekti pabeigti 2005. gadā). Nozīmīgākās darbības šajā pasākumā attiecās uz investīcijām lauku tūrismā (43 %) un investīcijām kokmateriālu ieguvē, galdniecībā un biodeģvielas ražošanā (33 %).

Attiecībā uz pasākumiem „Lauku apvidu infrastruktūra” un „Ciematu atjaunošana” noslēgtie līgumi sasniedza 60 % un 50 % no attiecīgās 2000.–2005. gadā pieejamās summas ar 17 un 30 projektiem, kas tika pabeigti līdz 2005. gada beigām. Pasākumā „Lauku apvidu infrastruktūra” 83 % no fondu līdzekļiem tika izmantoti ceļu būvei.

3.3. Rumānija¹⁰

2005. gadā ES saskaņā ar 2005. gada finansēšanas nolīgumu Rumānijai piešķīra 175,2 miljonus euro. Līdz ar to kopējie ES fondu piešķirtie līdzekļi Rumānijai saskaņā ar 2005.–2005. gada finansēšanas nolīgumiem ir 967,4 miljoni euro. 2005. gadā EK Rumānijai izmaksāja 187,2 miljonus euro, un 2000.–2005. gada uzkrātie ES maksājumi 31.12.2005. sasniedza 385,4 miljonus euro (39,8 % no pieejamajiem ES fondiem).

Līdz 2005. gada beigām *Sapard* aģentūra bija apstiprinājusi 1928 projektus par ES fondu piešķirto summu 534,8 miljoni euro (55 % no *Sapard* piešķirtajiem līdzekļiem 2000.–2005. gadā). Ņemot vērā, ka EK, lai izvairītos no fondu atbrīvošanās no saistībām, līdz

¹⁰ Tomēr par to izraisījās debates valsts un EK līmenī. Tādēļ *Sapard* programmas īstenošana tika aizkavēta ar šo projektu pagaidu apturēšanu līdz galīgā lēmuma pieņemšanai par šīs procedūras atbilstību. C pielikuma 3. punkta 10. apakšpunktā ir pārskats par *Sapard* fondu sadali pasākumiem Rumānijā.

2006. gada beigām Rumānijai jāizmaksā 792,2 miljoni euro¹¹ un līdz 2005. gada beigām bija izmaksāti tikai 385,4 miljoni euro, Rumānija riskē zaudēt nozīmīgus ES fondu līdzekļus, ja pasākumu ieviešana 2006. gadā ievērojami nepaātrināsies.

Sapard ieviešana sākās tikai 2002. gada vidū ar nopietnām grūtībām, kas galvenokārt saistītas ar vāju administratīvo kapacitāti un kredītu trūkumu zemnieku saimniecībām un lauku uzņēmējdarbībai. Turklāt programmas darbību aizkavēja 2005. gada plūdi Rumānijā.

Ņemot vērā zaudējumus (aprēķinātie zaudējumi ir 1,6 miljardi euro un 3,4 % no 2003. gada NKP), kas no 2005. gada aprīļa līdz septembrim skāra gandrīz visus, EK nolēma vēlreiz piešķirt nozīmīgus fondus pasākumam „Lauku apvidu infrastruktūra”, lai atjaunotu izpostītos apgabalus. Turklāt tā nolēma izmantot attiecīgos daudzgadu finansēšanas nolīguma (*MAFA*) noteikumus — dabas katastrofu gadījumā piemērot augstāku ES līdzfinansēšanas likmi (75 % vietā — 85 %) un augstāku valsts palīdzības likmi (privātajiem saņēmējiem 50 % vietā — 75%). Papildus tika izveidots jauns pasākums investīcijām plūdu novēršanā.

Programma kopumā īpaši vērsta uz lauku infrastruktūras atjaunošanu, savukārt ar *acquis* saistītajos pasākumos tikai nesen ir sākts vairāk izmantot fondu līdzekļus. Tādējādi viens no programmas galvenajiem mērķiem — palīdzēt Rumānijai izpildīt ES *acquis* prasības — joprojām nav sasniegts.

Lielākā ES fondu daļa ir piešķirta pasākumam „Lauku apvidus infrastruktūra”. Tomēr 2005. gadā nav noslēgti jauni projektu līgumi, jo jau 2004. gadā noslēgto līgumu summa sasniedza 100 % no fondu līdzekļiem (49 % ceļiem, 35 % dzeramā ūdens iekārtām, 16 % kanalizācijas sistēmām). Saistībā ar pasākumu „Lauku apvidus infrastruktūra” ir sūdzības par zemu projektu kvalitāti un pārkāpumiem konkursa procedūrās. Rumānija ir centusies palielināt ieviešanas kontroli, un tādējādi neviens no šiem pārkāpumiem pagaidām nav izraisījis finanšu korektīvu piemērošanu. Turklāt daudzi pabeigti projekti ir nopietni cietuši 2005. gada plūdus.

Ar ES *acquis* saistītais pasākums „Pārstrāde un tirdzniecība”, kam ir piešķirta otrā lielākā fondu daļa, ir saskāries ar nopietnām līdzekļu izmantošanas problēmām. 2000.–2005. gadā ir noslēgti līgumi tikai par 54 % no pieejamajiem fondiem. No šim pasākumam piešķirtajiem līdzekļiem 52 % saņēma gaļas produktu nozare un 19 % — piena produktu nozare.

Trešais nozīmīgākais pasākums ir „Ieguldījumi lauku saimniecībās”. Tomēr šajā pasākumā ir noslēgti līgumi tikai par 28 % no pieejamajiem fondiem (59 % laukuogu nozarē, 20 % piena produktu nozarē, 12 % gaļas produktu nozarē). Pirmsiestāšanās periodā tiks pievērsta uzmanība šā pasākuma ieviešanas veicināšanai lopkopības nozarēs.

Noslēgto līgumu apjoms 2000.–2005. gadā pasākumā „Ekonomiskās darbības diversifikācija” līdz 2005. gada beigām ir sasniedzis tikai 23 % no piešķirtajiem fondiem, no kuriem 86 % piešķirti lauku tūrismam.

¹¹ Ar 2006. gada 11. jūlija Regulu (EK) Nr. 1052/2006 (OV L 183, 12.7.2006., 3. lpp.) 2004. un 2005. gada finansēšanas nolīgumiem atbrīvošanās no fondu saistībām beigu termiņš tika pagarināts par vienu gadu.

4. PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA UN VADĪBA

4.1. Programmas īstenošanas vadība

2005. gada laikā EK turpināja cieši sadarboties ar saņēmējiem uzraudzības un novērtēšanas sistēmu darbībā. Papildus pašreizējai uzraudzībai 2005. gadā 14 Uzraudzības komitejas strādāja pie programmas grozījumiem. 2005. gadā tika pieņemti 11 EK lēmumi par grozījumiem *Sapard* programmās 9 valstīs (visās, izņemot Poliju), no kuriem 8 lēmumi par attiecās uz jaunajām dalībvalstīm un 3 — uz Bulgāriju un Rumāniju (D pielikums).

Jaunajās dalībvalstīs, kas līgumus beidza slēgt 2004. gadā, grozījumi galvenokārt attiecās uz galīgo maksājumu sagatavošanu.

Galvenais grozījumu mērķis Bulgārijā un Rumānijā bija labāk pieskaņot programmu iestāšanās procesam un uzlabot līdzekļu izmantošanas kapacitāti. Turklāt tika ieviesti grozījumi programmā, kas ļauj ieviest īpašus noteikumus attiecībā uz dabas katastrofām un novirzīt fondu līdzekļus uz plūdu skartās infrastruktūras atjaunošanu Rumānijā.

4.2. Precizējums par starpposmu izvērtēšanu

Saskaņā ar daudzgadu finansēšanas nolīgumu starpposmu izvērtēšana jāatkārto, kur un kad vien nepieciešams. Tādēļ izvērtēšanu Bulgārijā un Rumānijā tika nolemts veikt līdz 31.12.2005. Tā kā neviena no šīm valstīm līdz noteiktajai dienai nebija iesniegusi novērtējumu, EK izskatīs ziņojumus 2006. gadā.

4.3. Lauku kredīti

PHARE mazu un vidēju uzņēmumu mehānisms (MVUM) apvieno Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas (ERAB) un Eiropas Attīstības bankas/Vācijas Attīstības bankas (EAB/VAB) resursus ar PHARE dotācijām, lai tādējādi palīdzētu finanšu starpniekiem kandidātvalstīs:

- paplašināt piedāvājumu finansēt MVU, tai skaitā zemnieku saimniecības un lauku uzņēmējdarbību,
- uzlabot spējas novērtēt un uzraudzīt attiecīgos riskus un
- pārzināt savu riska profilu.

Lauku kredīta apakšprogrammas (LKA) mērķis ir nostiprināt finanšu nozares kapacitāti, lai uzlabotu zemnieku saimniecību un lauku uzņēmējdarbības pieeju finansēm.

Līdz 2005. gada beigām ERAB ir parakstījusi 6 LKA projektus ar finanšu starpniekiem Bulgārijā, Polijā, Slovākijā, Slovēnijā un Čehijā par kopējo summu 47 miljoni eurokreditlīnijās un 6,6 miljoni euro — ES atvieglojumos. EAB/VAB ir parakstījušas 2 projektus ar finanšu starpniekiem Slovākijā (5 miljoni euro) un Rumānijā (30 miljoni euro) un ES atvieglojumus par kopējo summu 3,5 miljoni euro.

4.4. Horvātija

EK Horvātijas (HR) programmu pieņēma 8.2.2006. 2006. gadā piešķirtie līdzekļi ir 25 miljoni euro, un programmai ir 3 prioritātes, kas jāievieš ar 4 pasākumiem: 20 % no ES fondu līdzekļiem tiks piešķirti „investīcijām zemnieku saimniecībās”, 39 % — „lauksaimniecības un zvejniecības produktu pārstrādes un tirdzniecības” uzlabošanai, 40 % — „lauku infrastruktūras” uzlabošanai, un atlikušais 1 % tiks izmantots tehniskajam nodrošinājumam.

Horvātijas daudzgadu finansēšanas nolīgums tika pieņemts 6.12.2005. un parakstīts 29.12.2005. Tas nosaka Kopienas vadības un kontroles noteikumus *Sapard* programmai.

Tā kā valstij ir visa atbildība par *Sapard*, Horvātijai jāizveido un jāakreditē *Sapard* aģentūra, kurai EK pēc tam piešķirs atbalsta pārvaldību.

5. DARBĪBAS, KAS SKAR PĀRVALDĪBAS PIEŠĶIRŠANU, REVĪZIJU UN PĀRBAUDES

5.1. Jaunākā informācija par uzdevumiem saistībā ar atbalsta pārvaldību un uzraudzību¹²

2005. gadā tika veikta tikai viena norīkotā revīzijas vizīte, kas aptvēra 4 pasākumus. EK lēmums 2005. gadā netika pieņemts, jo Rumānijas iestādēm bija jāuzlabo un jāpapildina dažas *Sapard* procedūras, lai tās atbilstu daudzgadu finansēšanas nolīguma prasībām.

Turklāt tika veiktas vairākas revīzijas vizītes faktu noskaidrošanai kandidātvalstīs Horvātijā (HR) un Turcijā (TK). Horvātijā revīzijas mērķis bija pārbaudīt Valsts fonda un *Sapard* aģentūras īstenoto akreditēšanas veikšanai, savukārt Turcijā revīzijas mērķis bija veicināt strauju akreditācijas procesa startu ar jaunā pirmiestāšanās atbalsta instrumenta (*IPA*) palīdzību 2007. gada janvārī un sniegt konsultācijas un informāciju par attiecīgajiem uzdevumiem un atbildību.

5.2. Lēmums par rēķinu apmaksu

Ar 2005. gada 30. septembra EK Lēmumu K(2005) 3656 10 valstīm (Čehijai, Igaunijai, Ungārijai, Latvijai, Lietuvai, Polijai, Slovākijai, Slovēnijai, Bulgārijai un Rumānijai) tika apmaksāti rēķini par 2004. gadu.

2004. gada 28. septembra EK lēmumā nebija ietverti rēķini par 2003. finanšu gadu Bulgārijai, Rumānijai un Polijai. Tādēļ 2005. gadā Rumānijā un Polijā tika veiktas divas apstiprināšanas revīzijas vizītes, un Bulgārijai tika pieprasīta papildu informācija. EK lēmumi par šīm 3 valstīm tiks pieņemti 2006. gadā.

5.3. Lēmums par atbilstības noskaidrošanu

Revīzija par atbilstību, kas sāka 2003. gada septembrī, turpinājās 2004. un 2005. gadā. 2005. gadā tika veiktas 5 atbilstības pārbaudes. Čehijā, Ungārijā, Lietuvā un Polijā revīzija tika vērsta uz korektīvo pasākumu ieviešanu, atbilstoši 2003. un 2004. gada izmeklēšanas ieteikumiem. Rumānijā tika veikta otra revīzija, lai pārbaudītu 2005. gadā deklarētos izdevumus un veiktu vispārēju īstenoto procedūru verifikāciju jaunajam pasākumam.

Šo revīziju gaitā izlases kārtā tika pārbaudīti maksājumu dokumenti un daži atbalsta galasaņēmēji to atrašanās vietās. Par konstatētajiem trūkumiem tika iztaujātas attiecīgās iestādes. Iespējamo finanšu korektīvu piemērošanu veiktajiem izdevumiem izvērtēs rēķinu apmaksas procedūras beigās, kas saskaņā ar daudzgadu finansēšanas nolīgumu ir saistīta ar pašreizējo izmeklēšanu.

¹² Skatīt E pielikumu.

Lēmums par atbildības noskaidrošanu K(2005) 3702, ar ko Kopienas finansējums tika atteikts atsevišķiem *Sapard* programmas izdevumiem Bulgārijā, tika pieņemts 6.10.2005. Divos projektos bija nepieņemams interešu konflikts starp saņēmējiem un konsultantiem un vienā gadījumā — neatbilstība starp Kopienas tiesību aktu un daudzgadu finansēšanas nolīguma noteikumiem par privātu konkursu.

5.4. Veiktais darbs saistībā ar Eiropas Revīzijas palātu (ERP)

Sagatavojot 2004. gada ticamības deklarāciju, ERP pārbaudīja EK darbu ar *Sapard* ikgadējiem izpildes ziņojumiem, galveno uzmanību pievēršot ziņojumu analīzes dokumentācijai un tam, vai ir ievēroti daudzgadu finansēšanas nolīguma noteiktie termiņi. EK dienesti pienācīgi ņēma vērā pārbaudes secinājumus.

Turklāt, sagatavojot 2004. gada ziņojumu, ERP veica revīziju Ungārijā un Slovēnijā. EK dienesti pārbaudīja šos ziņojumus, kā arī attiecīgās dalībvalstu atbildes un abās valstīs izsekoja dažus revīzijas laikā radušos jautājumus. Pēc šīs pārbaudes EK uzskata, ka nav novērotas ne plaši izplatītas kļūdas, ne sistēmas trūkumi.

Secinājumos par 2004. finanšu gadu ERP atzīmē, ka pirmsiestāšanās fondiem kopumā kandidātvalstīs pastāv dažāda līmeņa riski saistībā ar ieviešanas organizāciju. Konkrēti — *Sapard* programmai ERP ir novērojusi atsevišķus trūkumus, bet tiem ir minimāla finansiālā ietekme. Kopumā tā secināja, ka *Sapard* „sistēmas atbilst galvenajai koncepcijai, procedūras ir pareizi dokumentētas, un sistēmas praksē parasti darbojas atbilstīgi to aprakstam un akreditācijai ... Pamatojoties uz veikto revīziju, palāta apstiprina savu viedokli, ka *Sapard* vadības un kontroles sistēmas kopumā praksē darbojas”.

5.5. Informācija par pārkāpumiem

2005. gadā Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroja (EKAB) vērība tika vērsta uz 151 jaunu pārkāpumu: Rumānijā — 87, Ungārijā — 21, Polijā — 19, Bulgārijā — 9, Latvijā — 4, Igaunijā un Slovēnijā — katrā pa 3, Lietuvā un Čehijā — katrā pa 2 un Slovākijā — 1. Gadījumu skaits jaunajās dalībvalstīs acīm redzami samazinās, un lielākā daļa jauno gadījumu, par kuriem ziņots EKAB, ir kandidātvalstīs, kur *Sapard* izdevumi ir paaugstinājušies. Dažas valstis, īpaši Rumānija, ir ziņojušas par pārkāpumiem, kuru summa ir mazāka par 4000 euro, tādēļ šajās valstīs fiksēto pārkāpumu skaits ir ļoti augsts.

Lielākā daļa pārkāpumu radās nepareizas iepirkuma noteikumu piemērošanas dēļ, sakarā ar grāmatvedības neprecizitāti, noteiktu izdevumu neatbilstību un viltotiem dokumentiem. Darbinieku trūkumu, nepietiekamu apmācību un rotācijas svarīgumu, kā arī vēlēšanos saņemt *Sapard* fondu līdzekļus pirms noteiktā termiņa var uzskatīt par riska faktoriem.

6. TURPMĀKĀ ATTĪSTĪBA

6.1. Pirmsiestāšanās atbalsta instruments (IPA)

2005. gadā EK sagatavoja tiesisko pamatu ārējā atbalsta reformai, kas ir ieteikta finanšu perspektīvā no 2007. gada līdz 2013. gadam¹³, kā rezultātā tika izstrādāts jauns instruments IPA, kas aizstāj 5 iepriekšējos instrumentus PHARE, ISPA, *Sapard*, CARDS un

¹³ COM(2004) 101.

pirmiestāšanās palīdzību Turcijai. Turklāt tika sagatavoti IPA ieviešanas noteikumi, tai skaitā pirmsiestāšanās programma lauksaimniecības attīstībai (IPARD), un uzsākti sagatavošanas darbi IPARD ieviešanai attiecīgajās kandidātvalstīs (Ungārijā, Turcijā, Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā).

6.2. Horvātija

2005. gadā ir paātrinājies darbs pie IPARD sagatavošanas, kas sāks darboties 2007. gadā.

IPARD programmas pamatā ir *Sapard* programma. Tā ietver tādus papildu pasākumus kā „Lauku ekonomiskās darbības attīstība un diversifikācija”, „Lauksaimniecības ražošanas metodes vides aizsardzībai un lauku vides saglabāšanai” un „*Leader* tipa pasākums”. Horvātija paredz iesniegt IPARD plānu apstiprināšanai EK 2006. gadā.

6.3. Turcija

3 sagatavošanas vizītēs Ankarā 2005. gada aprīlī, jūlijā un decembrī Turcijas iestādes apstiprināja nodomu sākt IPARD programmas ieviešanu cik ātri iespējams un ne vēlāk kā 2008. gada pirmajā pusē, savukārt EK deva padomus par galvenajām veicamajām darbībām.

Visām IPARD programmā ietvertajām nozarēm būs jāveic sīka nozares analīze, kas ietver neatkarīga eksperta slēdzienu. Pēc Turcijas iestāžu pieprasījuma Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (FAO) 2005. gada rudenī ir uzsākusi piena produktu nozares izpēti, kas tiks pabeigta 2006. gadā.

Attiecībā uz lauku kredītu finansēšanu EK ir uzsvērusi, ka ir svarīgi izveidot labi darbojošos finanšu mehānismu IPARD fondu izmatošanai.

6.4. Sadarbība ar starptautiskām organizācijām

Pēdējos gados EK ir vairāk attīstījusi sadarbību ar starptautiskām finanšu iestādēm (SFI) pirmsiestāšanās palīdzības jomā lauku attīstībai. Tādēļ ir uzlabojusies sapratne par *Sapard* un IPARD darbību, kā arī par potenciālajām SFI un EK dienestu sadarbības jomām.

Drīz pēc tam, kad Horvātijai tika piešķirts ES kandidātvalsts statuss, sākās cieša saskaņotība un sadarbība ar Pasaules Banku (PB). Pasaules Bankas lauksaimniecības *acquis* kohēzijas mehānisms Horvātijai (25,5 miljoni euro) tika izveidots, lai uzlabotu Horvātijas Lauksaimniecības ministrijas kapacitāti, tai skaitā, lai palīdzētu izveidot *Sapard*/IPARD aģentūru un sagatavot *Sapard*/IPARD pasākumus.

Ar lauksaimniecības reformu ieviešanas projektu (ARIP) PB atbalsta IPARD tipa pasākumus Turcijā.

Tāpat EK ir bijuši cieši sakari ar citiem starptautiskiem ziedotājiem, piemēram, ANO Attīstības programmu (UNDP) un ASV Starptautiskās attīstības aģentūru (USAID), lai labāk koordinētu attiecīgās lauku attīstības darbības. EK ir arī Austrumu Lauksaimniecības grupas sastāvā, kas ir FAO koordinēts lauksaimniecības un agrorūpniecības iestāžu tīkls CentrālEiropā un Austrumeiropā.